Силабус освітнього компонента
Програма навчальної дисципліни

Міжнародне право у сфері охорони навколишнього середовища

Шифр та назва спеціальності
G2-Технології захисту навколишнього середовища

Інститут
ННІ Соціально-гуманітарних технологій

Спеціалізація

Кафедра
Права (306)

Освітня програма
Технології захисту навколишнього середовища

Тип дисципліни
Обов'язкова, спеціальна (фахова)

Рівень освіти
Другий (магістерський)

Форма навчання
Денна

Семестр
1

Мова викладання
Українська

Викладачі, розробники

Вергун Володимир Григорович
volodymyr.verhun@khpi.edu.ua
Старший викладач

Досвід роботи – 28 років. Автор понад 40 наукових і навчально-методичних публікацій. Провідний лектор з курсів: «Правознавство», “Господарське право”, “Господарське і фінансове право”, “Правове регулювання підприємницької діяльності”, “Екологічне право”.

Детальніше про викладача на сайті кафедри

Загальна інформація

Анотація

"Міжнародне право у сфері охорони навколишнього середовища " є комплексною галуззю національного права, що становить систему правових норм, які регулюють міжнародні екологічні відносини з приводу приналежності, використання, забезпечення екологічної безпеки. Важливим напрямом дослідження є відтворення природних ресурсів у їх нерозривному зв'язку з природним середовищем, охороною навколишнього природного середовища з метою реалізації інтересів відповідних суб'єктів і підтримання сталого екологічного розвитку, екологічної рівноваги у країнах світу.

Мета та цілі дисципліни

Дисципліна спрямована на пізнання основних принципів і правових норм щодо регулювання екологічних відносин на міжнародно-правовому рівні та в транскордонному контексті.
Метою загальної дисципліни є формування навичок використання знань із природозахисної, правозастосовної і наукової діяльності в області захисту навколишнього середовища від антропогенного навантаження.
Передбачається опанування студентами теоретичних знань щодо особливостей формування та розвитку системи правового регулювання екологічних відносин на міжнародному рівні, із основними пріоритетами міжнародного еколого-правового співробітництва, міжнародно-правовими способами захисту екологічних прав громадян.
Практичні заняття спрямовані на формування у студентів практичних вмінь та навичок щодо самостійного розв'язання практичних проблем, які виникають у процесі реалізації норм міжнародних екологічних угод на національному та міжнародному рівнях та в процесі транскордонного природоохоронного співробітництва.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації. Підсумковий контроль - залік.

Компетентності

. ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
ЗК02. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

Результати навчання

РН13 Використовувати у практичній діяльності знання вітчизняного та міжнародного природоохоронного законодавства

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 90 год. (3 кредити ECTS): лекції – 16 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 58 год. Індивідуальне завдання - реферат.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно володіння компетентностями та результатами навчання, які передбачені стандартом вищої освіти зі спеціальності G2 «Технології захисту навколишнього середовища» першого бакалаврського рівня, а також загальних знань з природничих наук, "Правознавство".

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Під час вивчення дисципліни використовуються такі методи навчання як: співбесіда, пояснення, розповідь, інноваційні методи з використанням мультимедійних презентацій, лекції. Навчальні матеріали розміщенні на сайті кафедри права.

Програма навчальної дисципліни

Навчальні заняття

Лекції

Теми лекцій	Кількість годин
Тема 1. Вступ. Поняття, предмет, методи та система міжнародного права у сфері охорони довкілля. Потреба міжнародно-правового регулювання питань, пов'язаних з охороною довкілля	2

Тема 2. Джерела міжнародного права у сфері охорони навколишнього середовища. Договори. Рішення міжнародних організацій. Декларації, хартії. Судові рішення (прецеденти). Місце міжнародно-правових актів в системі національного законодавства: Конференція ООН з навколишнього середовища та розвитку в Ріо-де-Жанейро 1992 р., Рамкова конвенція ООН про зміну клімату, 1992 р., Кіотський протокол 1997 р., Конвенція про охорону біорізноманіття, 2000 р. та ін.	2
Тема 3. Екологічні права і обов'язки громадян. Формування екологічних прав у міжнародному праві. Право на сприятливе навколишнє середовище. Міжнародно-правові механізми захисту екологічних прав людини. Конвенція про доступ до інформації, до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ.	2
Тема 4. Основні форми міжнародного керування в області природо-використання і охорони навколишнього середовища. Система законодавства щодо охорони та використання земель. Поняття права користування надрами та його види. Використання лісових ресурсів, заходи з охорони лісів. Особливості права використання атмосферного повітря. Система законодавства щодо використання та охорони вод.	2
Тема 5. Глобальні екологічні проблеми та шляхи їх розв'язання. Процеси глобалізації та суспільних трансформації. Сучасна екологічна ситуація на планеті Земля – різке погіршення якості навколишнього середовищ	2
Тема 6. Регулювання правових відносин у сфері міжнародної екологічної безпеки. Правові аспекти співпраці України і Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища.	2
Тема 7. Еколого-економічна діяльність міжнародних інституцій. Поняття та місце європейського права навколишнього середовища в системі європейського права. Розвиток європейського права навколишнього середовища	2
Тема 8. Відповідальність за порушення міжнародного екологічного законодавства. Установчі договори як джерело європейського права навколишнього середовища. Міжнародні договори ЄС у сфері охорони навколишнього середовища.	2
Загальна кількість годин	**16**

Практичні заняття

Теми практичних занять	Кількість годин	Вагові коефіцієнти *b*
Тема 1. **Основоположні засади міжнародного екологічного права** Поняття та предмет міжнародного екологічного права Методи міжнародного екологічного права Принципи міжнародного екологічного права Система права	2	0,1
Тема 2. **Джерела міжнародного екологічного права у сфері охорони навколишнього середовища** Поняття та види джерел міжнародного екологічного права	2	0,1

Міжнародні договори та конвенції як джерело міжнародного екологічного права Правові звичаї та правові прецеденти як джерела міжнародного екологічного права Взаємодія національного законодавства України про захист довкілля з міжнародними правовими нормами		
Тема 3. **Екологічні права і обов'язки людини громадянина в міжнародних нормативних актах про захист навколишнього середовища** Поняття та види екологічних прав людини в екологічних правовідносинах Обов'язки людини у сфері захисту екології Гарантії реалізації екологічних прав людини згідно норм міжнародного екологічного права	2	0,1
Тема 4. **Основні форми міжнародного регулювання у сфері використання природних ресурсів та охорони навколишнього середовища** Поняття та види форм міжнародного регулювання у сфері використання природних ресурсів та охорони навколишнього середовища Міжнародні договори та конвенції у сфері використання природних ресурсів і охорони довкілля Міжнародні організації у сфері використання природних ресурсів Міжнародні конференції та декларації Створення міжнародних охоронних зон	2	0,1
Тема 5. **Глобальні екологічні проблеми та шляхи їх використання** Поняття та види глобальних екологічних проблем Проблема користування водними ресурсами Проблема видобування та використання надр Правове регулювання використання і охорони атмосферного повітря	2	0,2
Тема 6. **Регулювання правових відносин у сфері міжнародної екологічної безпеки** Поняття та принципи міжнародної охорони навколишнього середовища Джерела міжнародного екологічного права у сфері захисту екологічної безпеки в світі Система міжнародного права у сфері екологічної безпеки	2	0,1
Тема 7. **Еколого-економічна діяльність міжнародних інституцій** Поняття та види міжнародних інституцій у сфері охорони екології та природокористування Екологічний моніторинг країн світу Міжнародне природоохоронне співробітництво України з міжнародними інституціями	2	0,2
Тема 8. **Відповідальність за порушення міжнародного екологічного законодавства** Поняття та види екологічної відповідальності в міжнародному екологічному праві	2	0,1

Поняття та види цивільно-правової відповідальності за екологічні правопорушення Адміністративна та кримінальна відповідальність за екологічні правопорушення		
Загальна кількість годин	**16**	$\sum_{i=1}^{n} b_i = 1$

Лабораторні заняття

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені

Контрольні роботи

Контрольні роботи в рамках дисципліни не передбачені

Самостійна робота

Курс передбачає опрацьовування лекційного матеріалу, підготовку до семінарських занять та самостійне вивчення тем та питань, які не викладаються на лекційних заняттях.
Студентам також рекомендуються додаткові матеріали (офіційні сайти органів державної влади, судових органів влади) для самостійного вивчення та аналізу.

Опрацювання теоретичного матеріалу

Теми для самостійного вивчення	Кількість годин
Тема 1. Глобальні екологічні проблеми як передумова формування міжнародного екологічного права	4
Тема 2. Основні напрямки діяльності Організації Об'єднаних Націй у сфері охорони довкілля та захисту екологічних прав людини	4
Тема 3. Форми та напрямки регіонального співробітництва України у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки	4
Тема 4. Міжнародні судові органи, що розглядають спори в галузі екології	4
Тема 5. Проблеми ефективності реалізації міжнародно-правової відповідальності у міжнародному екологічному праві	4
Тема 6. Види правових форм співробітництва держав у сфері охорони навколишнього середовища, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки	4
Тема 7. Форми реалізації міжнародних еколого-правових норм. Імплементація міжнародних еколого-правових норм. Поняття механізму імплементації міжнародних норм	4
Тема 8. Кліматична система як об'єкт міжнародно-правової охорони	4
Тема 9. Особливості міжнародно-правових вимог щодо поводження з об'єктами підвищеної екологічної небезпеки. Конвенція ООН про транскордонний вплив великих промислових аварій	4
Тема 10. Міжнародна система заходів щодо інформування та оповіщення на випадок надзвичайної ситуації природного та техногенного характеру	4
Загальна кількість годин	**40**

Тематика індивідуальних завдань

Вимоги до виконання індивідуального завдання та терміни виконання детально наведені за посиланням у методичних вказівках https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/87143

Теми індивідуального завдання

Міжнародні організації охорони навколишнього середовища

Загальна кількість годин	**18**

Неформальна освіта

Рекомендовані в силабусі елементи неформальної освіти можуть бути зараховані за спрощеною процедурою без додаткової валідації результатів (створення предметної комісії). Успішне проходження онлайн курсу "Цілі сталого розвитку - глобальне, міждисциплінарне бачення майбутнього" може бути зараховано замість практичного заняття №4.
Успішне проходження одного з оналайн курсів "Gender Responsive Approaches to Water, Sanitation, and Hygiene Post Pandemic", "Water Pollution Management in Achieving SDG Target 6.3" або "Integrated Water Resources Management : Action Palnning Course" може бути зараховано замість індивідуального завдання з максимальною оцінкою.
Публікація (тези доповідей у конференції, стаття у фаховому виданні, монографія тощо),тематика якої відповідає практичній роботі (роботам) може бути зарахована замість таких видів робіт з максимальною оцінкою.

Література, навчальні матеріали та інформаційні ресурси

.

Основна література

1. Екологічне право. Загальна частина [Електронний ресурс] : курс лекцій : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за освіт. програмою «Право» спец. D8 Право / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Є.О. Липницька. – Електрон. текст. дані (1 файл). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2026. – 166 с. https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/8f8c1f34-f160-42af-a97f-cd792c6a3714/content
2 Антонович Мирослава. Міжнародне публічне право: підруч. для студ. закладів вищої освіти. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 516 с.
https://jurkniga.ua/contents/mizhnarodne-publichne-pravo-pidruchnik-antonovych.pdf
3. Гетьман А. П. Екологічне право: підручник. - Х.: Право, 2021. - 432 с.
https://pravo-izdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4481&download_id=1488
4. Давидович К. О. Правові засади регулювання відтворення рослинного світу в екологічному міжнародному та екологічному законодавстві України. Актуальні проблеми держави і права. 2022. DOI https://doi.org/10.32782/apdp.v94.2022.2
5. Краснова М. В., Краснова Ю. А. Екологічне право України. Спеціальна та особлива частина: підручник. – Київ: НУБіП України. 2023 - 278с.
https://www.fpk.in.ua/images/biblioteka/2bac_pravo/Ekolohichne-pravo.-Osoblyva-ta-Spetsialna-chastyny-2023.pdf
6. Екологічне право у схемах та визначеннях : навч. посіб. / кол. авт. ; ред. К.Р. Резворович. – Дніпро: ДДУВС, 2022. – 188 с.
https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/10687
7. Міжнародне право навколишнього середовища: опор. конспект лекцій / авт. О.В. Мікічурова; каф. міжнар. публ. права. – Київ : КНТЕУ, 2020. – 62 с.

Додаткова література

1. Балюк Г.І., Власенко Ю.Л. Формування правового режиму клімату в Україні: імплементація європейських та міжнародних стандартів. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». Випуск № 02, 2026, частина 2.
DOI https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.02.2.1
2. Міжнародне публічне право: основи теорії : навч.-метод. посіб. / Х. Н. Бехруз, С. С. Андрейченко, М. В. Грушко та ін. – Одеса : Юридика, 2023. – 252 с.
https://hdl.handle.net/11300/23474
3. Легеза Ю. О., Циганов О. Г. Визначення напрямів розвитку законодавства України у сфері охорони довкілля та забезпечення екологічних прав громадян в контексті європейської інтеграції. Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки. Том 37 (76) №4 2026. С. 85–90.
DOI https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2026.4/13

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://portal.rada.gov.ua
2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України «Урядовий портал України». – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/
3. Офіційний сайт Інституту проблем законодавства ім. Ярослава Мудрого. – Режим доступу : http://www.legality.kiev.ua/

Система оцінювання

Підсумкова оцінка з освітнього компонента визначається відповідальним лектором за темами, видами занять, тощо у відповідності до силабусу і є інтегральною оцінкою результатів усіх вид навчальної діяльності здобувача вищої освіти. Підсумкова оцінка повинна відображати всі оцінки за складовими навчального процесу з урахуванням їх вагових показників k:

Поточний контроль (практичні, семінарські, лабораторні заняття), k_1	Контрольні роботи (за наявності), k_2	Індивідуальне завдання (за наявності), k_3	Підсумковий контроль (для ОК з іспитом), k_4
0,25	0,4	0,35	0

Сума коефіцієнтів повинна складати одиницю: $k_1 + k_2 + k_3 + k_4 = 1$. Підбір вагових коефіцієнтів підсумкової оцінки здійснює розробник курсу.
Розрахунок підсумкової оцінки проводиться за формулою:

$$О = П \cdot k_1 + К \cdot k_2 + І \cdot k_3 + Пк \cdot k_4$$

де: $П$ – середньозважена середня оцінка за поточний контроль
$І$ – оцінка за виконання індивідуального завдання
$К$ – середньозважена оцінка за контрольні роботи
$Пк$ – оцінка за підсумковий контроль

$$К = \frac{К_1 \cdot a_1 + \ldots + К_n \cdot a_n}{\sum_{i=1}^{n} a_i}$$

де: a_i - ваговий коефіцієнт за кожну контрольну роботу.

$$П = \frac{П_1 \cdot b_1 + П_2 \cdot b_2 + \ldots + П_n \cdot b_n}{\sum_{i=1}^{n} b_i}$$

де: b_i - ваговий коефіцієнт за кожне практичне (семінарське) або лабораторне заняття.

Поточні оцінки за кожну складову (П, *К*, *І*,…) виставляються за 100-бальною шкалою згідно з положенням «Про критерії та систему оцінювання знань та вмінь і про рейтинг здобувачів вищої освіти» НТУ «ХПІ».

Підсумкова оцінка виставляється відповідно до розрахованої *О* з округленням до найближчого цілого числа в більшу сторону.

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту.
Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/

Погодження

Силабус погоджено 31.08.2026

Завідувач кафедри
Ірина ЛИСЕНКО

31.08.2026

Гарант ОП
Тетяна КОЗУЛЯ